

After-LIFE plejeplan
for

“Hjelmshoved”

Periode: 2012-2022

Lars Briggs og Kristoffer Hansen

Amphi Consult v./Lars Briggs
www.amphi.dk

1

1. Lokalitetsbeskrivelse

Hjelmshoved er projektområde nr. 6 i LIFE Baltcoast projektet og er en del af det 450 km² store NATURA 2000 område "Sydfynske Øhav". En stor kystlagune på ca. 2 ha findes indenfor den nordvestlige kyst på øen. Lagunen er omgivet af atlantehavs-strandeng på ca. 7 ha. Fire femtedele af projektområdet er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3.

I 2012 blev der købt hegn til øen og indført græsning af hårdført kvæg, men indtil da var der ingen forvaltning af landskabet og i omkring 15 år før projektets opstart har der ikke været græsning. Den nordlige del af øen og et smalt stykke langs sydkysten er strandenge, der generelt er meget tilvoksede. Lokalt omkring kystlagunen i nord er der stadig veludviklet og ret kort strandengsvegetation. Dele af øen er vildreservat med adgangsforbud i yngletiden.

2. Aktiviteter i LIFE Baltcoast

Ved projektstart var det planlagt at projektet på Hjelmshoved skulle omfatte genetablering af græsning i form af helårsgræsning med hårdført kvæg i hovedparten af den nordlige strandeng og omkring ynglevandhullerne for grønbroget tudse på den centrale del af Hjelmshoved.

Et uventet fund af ynglende mosehornugler satte en midlertidig stopper for indførslen af græsning. Da mosehornuglen er afhængig af højere græsvegetation, vurderedes det, at indførelse af græsning kunne få en negativ effekt på bestanden. Øen er nu opdelt i en græsset del vigtig for grønbroget tudse og habitaterne kystlagune og atlantehavs strandeng, samt en ugræsset del primært bestående af braklagte marker som er vigtige for mosehornugle.

Øen ejes endnu af i alt 4 personer fra Hjortø. Tidligere har disse 4 personer taget del i at hegne 60 ha og implementere græsningsordninger inden for LIFE Bombina-projektet fra 2004-2009. De ønskede at vente og vurdere effekter af disse tiltag før de besluttede sig for en forvaltningsstrategi på Hjelmshoved.

En af ejerne er også opsynsmand for vildtreservatet Hjelmshoveds nordlige del og er udmærket klar over den potentielle konflikt mellem god forvaltning for padder, vade- og engfugle på den ene side og god forvaltning for mosehornugle på den anden side.

Projektområdet er nu hegnet således, at det græsningen hjælper både klyde og padder, men skader ikke mosehornuglen og i 2012 blev der indført græsning med hårdført kvæg.

3 vandhuller og lavninger er blevet restaureret og en grøft er blokeret for at forbedre ynglemulighederne for grønbroget tudse.

3. Aktuel bevaringsstatus og trusler

3.1. Habitater

Hjelmshoved er klassificeret som et område af største botaniske betydning og har en veludviklet zonerings af strandengen. Strandengen og lagunerne er afhængige af græsning og somme tider supplerende slåning for at opnå gunstig bevaringsstatus. Da grønbroget tudse, klyde og en lang række plantearter kun findes på velafgræssede enge, bør forvaltningen af habitaterne designes så den gavner disse arter, men samtidig tager hensyn til bilag 1-arten mosehornugle, som blev registreret ynglende i 2005-2006.

Natutilstanden af strandengen er vurderet som uændret i projektperioden, både med hensyn til arter og strukturer. Afgræsning med hårdført kvæg blev indført i 2012 som en del af LIFE-projektet og har bidraget til at fastholde områdets natutilstand og sikre afgræsning med et tilstrækkeligt græsningstryk på strandengen, så bevaringsstatus for strandengen i projektområdet vurderes fortsat at være gunstig. Den sydlige strandeng er dog fortsat svagt påvirket af afvanding og der er spredt forekomst af monoton og artsfattig vegetation og et lavere strukturindeks.

Der foreligger ikke en nærmere vurdering af tilstanden af kystlagunen. Der er i projektperioden ikke foretaget indgreb i lagunen, der kunne ændre denne tilstand.

3.2. Arter

3.2.1. Grønbroget tudse

En truet bestand af grønbroget tudse findes endnu på Hjelmshoved. Bestanden var meget stor i 1980'erne, men er meget lille i dag og kun 2 dyr er blevet registreret under projektet. Genoprettelsen af 2 vandhuller vil måske kunne få bestanden til at yngle igen. Græsningen vil sikre fourageringsområder til arten.

I 1999 – 2001 blev der registreret fra 15 til 35 syngende hanner, men der blev ikke konstateret ynglesucces.

3.2.2. Fugle

Kendskab til effekterne på fuglearter er en del af baggrunden for vurdering af projektets succes. Strandegnens ynglefugle blev eftersøgt i starten og i slutningen af projektperioden. Særligt blev fuglearterne: klyde (*Recurvirostra avosetta*), engryle (*Calidris alpina schinzii*) og brushane (*Philomachus pugnax*), alle omfattet af fuglebeskyttelsesdirektivet, eftersøgt, men ikke fundet på de to optællinger. Af disse arter er det dog kun klyde der tidligere er fundet ynglende på Hjelmshoved.

I 2005 og 2006 ynglede mosehornugle på Hjelmshoved med hhv. 1 og 2 par. Succesfuld yngel med flyvefærdige unger blev konstateret i 2006. Mosehornuglen er en sjælden ynglefugl i Danmark. Den er omfattet af fuglebeskyttelsesdirektivet, og bevaringsstatus er vurderet som ugunstig-aftagende. Arten gavnes tilsyneladende af overfloden af smågnavere i de tilvoksede enge. På den anden side betyder tilvoksningen, at øens egnethed for ynglende engfugle er lav. Ifølge DOFs projekt truede og sjældne ynglefugle er mosehornugle ikke registreret ynglende på Hjelmshoved eller andre steder i det Sydfynske Øhav siden 2006.

Som et led i, potentielt at udnævne det Sydfynske Øhav til nationalpark, blev ynglefuglene I 2009 optalt i hele det Sydfynske Øhav, herunder Hjelmshoved, uden omkostninger for projektet. Der blev fundet 10 par havterner, 7 par klyde og 5 par strandkader, 1 par viber og 1 par rødben og kolonier af måger, flest sølvmåger med 100 par og desuden enkelte 6 par svartbage. Sølvmåger og svartbage er territoriale og tager optager derfor plads på øen. Desuden kan de tage æg og unger af andre arter.

I 2012 udførte Naturstyrelsen en overvågning af vadefugle og terner den 13. juni. 3 par strandkader og 2 par viber blev fundet på Hjelmshoved. På den nordlige del blev der fundet ænder og kolonier af måger. Der blev ikke fundet hverken ynglende klyder eller havterner i 2012.

Tabel 1. SWOT analyse af forholdene på Hjelmshoved.

	Hjælper til at opnå mål	Skadeligt for at opnå mål
	Styrker	Svagheder
Lokale faktorer som styrker eller svækker	Hjelmshoved er klassificeret som et område af største botaniske betydning og har en veludviklet zonerings af strandengen.	Beliggenhed på en mindre ø indsnævrer det potentielle felt af interesserede dyreholdere.
	Dele af øen er vildtreservat med adgangsforbud i yngletiden, hvilket minimerer forstyrrelser fra besøgende.	
	Stor lagune på den nordlige del med mange ynglende kystfugle, herunder klyde og havterne.	
	Området er ikke direkte påvirket af intensiv landbrugsdrift eller industri.	
	Ingen rovpattedyr på øen.	
	Muligheder	Trusler
Eksterne faktorer som styrker eller svækker	En betydelig øgning i bestanden af grønbroget tudse som følge af genoprettelsen af vandhuller i projektet og indførelse af græsning.	Tilgroning af strandengene og lagunerne som følge af utilstrækkelig græsning.
	En tilstrækkelig græsning fremover kan skabe endnu bedre yngleforhold for klyde, havterne, vibe og rødben.	
	Mosehornugle har ikke ynglet siden 2006. Årsagen til artens forsvinden er ikke kendt, men arten fluktuerer meget i relation til svingende gnaverbestande. En forvaltning, der tager hensyn til de forskellige krav til levestedet, som hhv. mosehornugle og vadefugle har, kan måske bringe mosehornugle tilbage som ynglefugl på Hjelmshoved de år hvor fødegrundlaget er tilstede.	

4. Anbefalinger til fremtidig pleje

4.1. Opretholdelse af nuværende bevaringsstatus

- Monitering foretages af NOVANA programmet og kommunen og gøres mindst hvert 6 år.

- Græsningen med hårdført kvæg skal fortsætte for at holde habitaterne tilstrækkelig åbne for ynglende engfugle og kolonirugende fugle som klyder og havterne.
- Habitatene bør evalueres mindst hvert 3. til 6. år af Naturstyrelsen.
- Vandhullernes tilstand overvåges mindst hvert 6. år af Naturstyrelsen og de oprensnes om nødvendigt af Svendborg kommune.

4.2. **Forbedret bevaringsstatus**

Efter indsatsen i LIFE projektet er det vigtigste at vedholde et godt græsningstryk på de dele af øen, som ikke er så vigtige for mosehornugle og er vigtige for padder og vadefugle. Det drejer sig om engen omkring vandhullerne og altanterhavsstrandengen omkring kystlagunerne.

5. English summary

The project has improved the conservation status on Hjelmshoved by:

- fencing of the coastal meadows and reintroduction of whole year grazing with robust cattle, while allowing the grass to be longer in other areas in order to maintain breeding and feeding habitat for *Asio flammeus*.
- restoration of 3 ponds for the endangered population of *Bufo viridis*.
- Blocking a ditch to improve breeding conditions for *Bufo viridis*.

To maintain the achieved conservation status it is needed to:

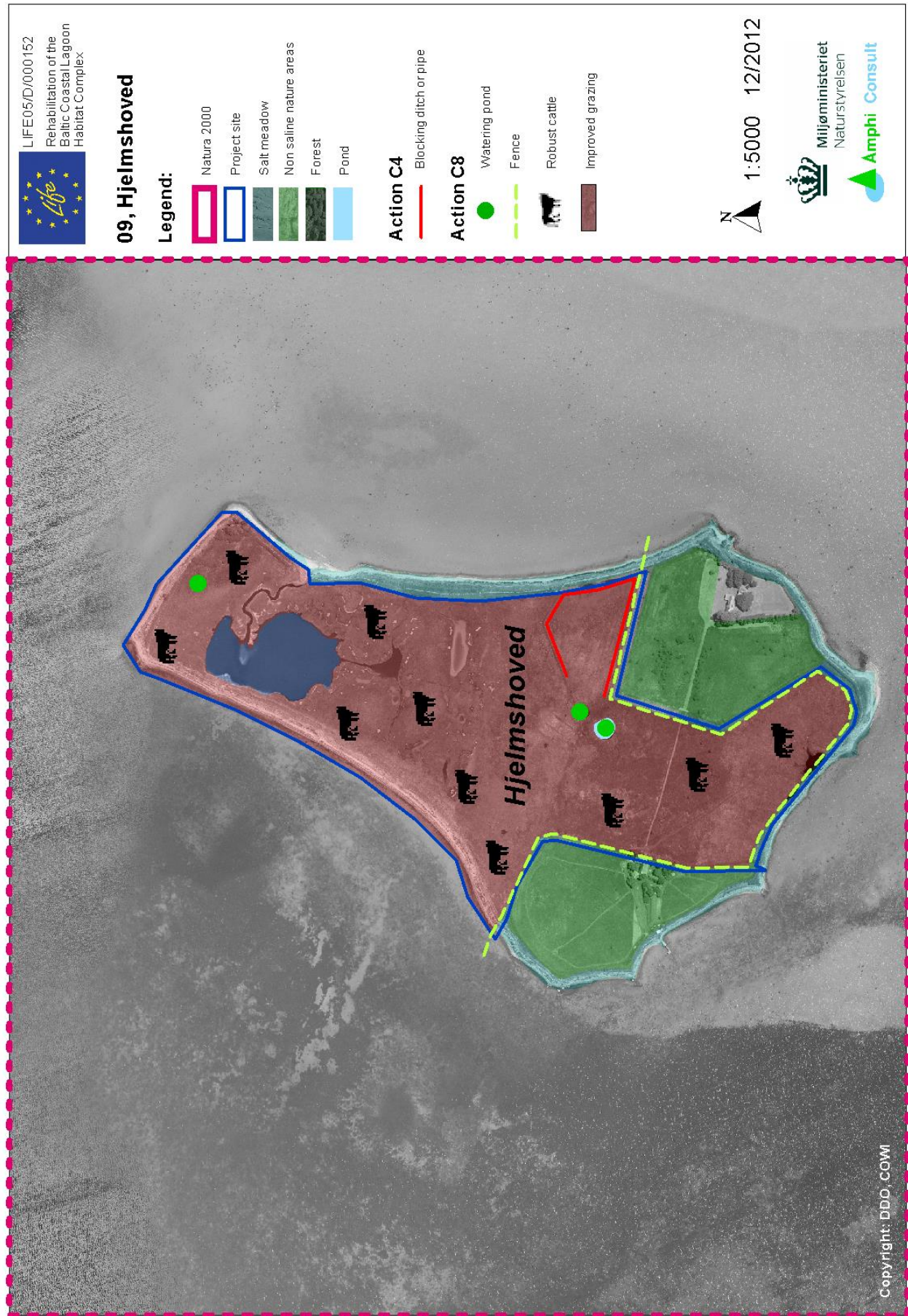
- maintain grazing with robust cattle and maintain the current grazing pressure to keep the vegetation short for breeding meadowbirds and colonial breeders such as *Recurvirostra avosetta* and *Sterna paradisaea*.
- Ponds should be purified if necessary to maintain breeding of *Bufo viridis*.

To improve the conservation status it is needed to:

- Maintain the grazing pressure on those parts of the island, which are less important for *Asio flammeus*, that is on the coastal meadows and around the ponds and the lagoon.

6. Kort

LIFE05/D/000152
 Rehabilitation of the
 Baltic Coastal Lagoon
 Habitat Complex

09, Hjelmshoved

Legend:

- Natura 2000
- Project site
- Salt meadow
- Non saline nature areas
- Forest
- Pond

Action C4

- Blocking ditch or pipe

Action C8

- Watering pond
- Fence
- Robust cattle
- Improved grazing

N
 1:5000 12/2012

Copyright: DDO, COWI